

OKUMA ALIŞKANLIĞI ve KÜTÜPHANELER

Mürsel SÜMER*

«Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mana çıkarmak, ders almak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir.»

K. ATATÜRK

Atatürk, Türkiye Cumhuriyetinin temelini kültür olduğunu söyledikten sonra, yukardaki veciz sözleriyle kültürün manasını açıklamakta ve kültürlü olmanın ön şartının okumak olduğunu belirtmektedir. Gerek, Atatürk zamanında, gerekse daha sonraki dönemlerde okumayı teşvik etmek Cumhuriyet hükümetlerimizin temel politikası haline gelmiştir.

Yüce dinimiz İslâmiyet de okumayı teşvik eder. Kuran-ı Kerim'deki, «Oku, yaradan Rabbinin adıyla oku.» Ayet-i Celileleri, Hazreti- Muhammed'in «Bilginlerin sarfettikleri mürekkeple şehitlerin dökülen kanları tartıldı, bilginlerin mürekkepleri ağır geldi.» ve «İlim öğrenmekle geçen bir saat, ibadet ve taat'la geçirilen bin geceden hayırlıdır» mealindeki hadisleri İslâmiyetin okumağa verdiği değeri gösteren örneklerden sadece birkaç tanesidir.

Devlet adamlarımız, yazarlarımız, eğitimcilerimiz okumak üzerine çok güzel sözler söylemişlerdir. Atasözlerimizden, ilkokul öğrencilerinin alfabelerine kadar okumayı teşvik edici pek çok cümle, küçüklükten beri zihinlerimize yerleşmiş bulunmaktadır. Yerleşmiştir diyoruz; ama yalnız yerleşmekle iş bitmiş, okuyan bir toplum haline gelmiş midir? İşte burada biraz düşünmek lâzımdır...

Senelerden beri bir okuma yazma seferberliğidir sürer gider. Nüfusu-muzun % 40'ı, % 50'si, % 60'ı okur yazar oldu diye sevinir dururuz. Lâkin, bütün bu rakamların yanıltıcı olduğu; bırakın bir iki aylık kurslardan geçip okuma yazmayı sökenleri, ilkokul mezunlarından bir kısmının bile bir süre sonra okumayı unttıkları bilinmeyen bir gerçek değildir. Okumayı hiç kimse unutmuyor diyelim. Kazanılan bir beceri eğer kullanılıyorsa faydalıdır. Yoksa, ha öğrenmişsin; ha öğrenmemişsin kime ne faydası olacak?

*Antalya İlhalk Kütüphanesi Müdürü

1983 yılında Gazeteciler Cemiyeti yurt çapında bir «OKU» kampanyası başlatmıştı. Cemiyet Başkanı Nezih Demirkent basına yaptığı açıklamada özetle şöyle diyordu :

«Cumhurbaşkanımız sayın Evren'in de açıkça belirttikleri gibi maalesef çok az okuyan bir milletiz. 50 milyon nüfusa sahip ülkemizde gazetelerin toplam satışı 2,5 milyondur. Her 22 kişiden ancak 1'i gazete okumaktadır. Ayrıca Yunus Emre'lerin, İbni Sina'ların yurdu olan ve bir zamanlar kitap ihraç eden ülkemizde bugün 1 kitap ortalama 5 bin satmakta ve her 10 bin kişiden ancak 1'i kitap okumaktadır. Oysa nüfusu Türkiye'nin 8'de biri olan Finlandiya'da günde 5 milyon gazete satılmakta, nüfusu 15 milyon olan Kolombiya'da bile 1,5 milyon satan kitaplar vardır. Kısaca kültür ve yayın hayatımızda durum vahimdir.»

Sayın başkanın açıklamaları gerçekten vahimdir. Açıklanmayan bir gerçek daha vardır ki, o da büyük gazetelerin günden güne tiraj kaybettiği ve bu rakamın 1 milyona yaklaştığıdır. Bugün bütün dünya'da günlük gazete satışları ülkelerin medeniyet seviyesini gösteren bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Gazete ve kitap satışlarımızdaki bu düşüş bizim nereye gittiğimizi açıkça gösteriyor mu?

Bazıları bunu gazetelere zam gelmesine, vatandaşın iktisadî gücünün yetersizliğine bağlayabilirler. Ama, aynı iktisadî şartlar, aynı vatandaşların alkol almasına, sigara içmesine engel olamamıştır.

Bizce mesele ne iktisadî, ne şu ne bu... Mesele bir alışkanlık kazanma meselesidir. Burada şu soru akla gelebilir : «İyi ama bu alışkanlığı nasıl kazandıracamız?» Bizim bu soruya vereceğimiz cevap :

«Eğitimle, iyi kitaplarla, çok sayıda modern kütüphaneler açmakla...» demek olacaktır.

İster iyi, ister kötü olsun; bütün alışkanlıklar görmeden kazanılamaz. Sigara tiryakileri, alkolikler, esrarkeşler bu kötü alışkanlıklarını çevresinde gördükleri kişilerden kapmışlardır. Eğitimcilerimiz bu hususu gözden uzak tutmamalıdır. Mademki kötü alışkanlıklar görme yoluyla kolayca kapılmaktadır; öyleyse iyi alışkanlıklar da aynı yolla kolayca aşılabilir. O halde, öğrencisine okuma alışkanlığı kazandırmak isteyen öğretmenin yapacağı ilk iş kendi elinden kitabı eksik etmemek olacaktır. Çocuk, okulda öğretmenin, mahallede arkadaşının, evde ana-babasının elinde kitap görebilse mesele zaten kalmayacaktır. Ama, çocuğun ailesi okumuyorsa, arkadaşları okumuyorsa ne yapılacaktır? Bu durumda çocukları kütüphanelere götürmek, gazete idarehanelerini gezdirmek varsa tanınmış yazarlarla tanıştırmak ve onlarla sohbet imkânı hazırlamak yerinde bir hareket olacaktır. Buna benzer daha başka yollar da bulunup uygulanabilir.

İşte ondan sonradır ki kitap ve okumak üzerine yapılacak telkinler yararlı olabilir.

Biz burada kütüphaneciler olarak işin kütüphane cephesinde biraz daha durmak istiyoruz. Kütüphaneler bilindiği gibi kitapların toplandığı, tasnif edildiği ve okuyucuların istifadesine sunulduğu yerlerdir. Acaba kütüphaneler sayı olarak ülkemizin ihtiyacını karşılayacak durumda mıdır? Binaları elverişli midir? Koleksiyonları kıfayetli midir? Çağdaş araç ve gereçleri mevcut mudur? Personeli yeterli sayıda ve yetişmiş midir? Bu soruların hiç birine olumlu cevap vermek mümkün değildir. Ancak, kütüphanecilerin de yapabileceklerini bir an önce yapmalarında büyük yararlar vardır. Uzun vadeli tedbirlerin yanısıra şehrin değişik semtlerine şube kütüphaneleri açmak, kütüphaneye uzak semtlere ve çevre köylere gezici kütüphanelerle hizmet ulaştırmak, yaylalarda ve obalarda mevsimlik kütüphaneler kurmak gibi kısa vadede yapılması mümkün olan işleri; insanla kitap arasındaki bağlantıyı sağlamamıza yardımcı olacaktır.

Bir kütüphaneci olarak, okuma alışkanlığı olan bir neslin yetiştirilmesinde bizlere de büyük sorumluluklar düştüğünü bilmekteyiz. İnanıyoruz ki, ülkemizin aydınlık günlere kavuşabilmesi ancak ve ancak çok okuyan bir nesil yetiştirmekle mümkündür. Ve yine inanıyoruz ki; öğretmen, yazar, kütüphaneci üçlüsü elele verdiği takdirde sihirli neticeler elde edilecektir.